

јул-септембар 2019.

ЖИЧКИ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке

ЖИЧКИ БЛАГОВЕСНИК

Часопис Епархије жичке
јул - септембар 2019.

Излази са благословом
Његовог Преосвештенства
Епископа жичког г. др Јустина

Насловна сѝрана:

Петар II Петровић Његош

Последња сѝрана:

Свети кнез Лазар Српски

- икона -

СРП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222(497.11)

ЖИЧКИ благовесник : часопис Епархије
жичке / одговорни уредник Александар Р. Јев-
тић. - 1997, бр. 1 - . - Краљево : Епархија жи-
чка, 1997 - (Краљево : МАК-ДИ). - 24 cm

Наставља традицију Жичког благовесника из
1919. године.

ISSN 2466-5320 = Жички благовесник

COBISS.RS-ID 186541319

Сви текстови представљају
ставове аутора

САДРЖАЈ

Поводом 800 година аутокефалности СПЦ:

Пројонамесник Александар Р. Јевтић
Епархија жичка – Домаћин Светог
Архијерејског Сабора 08-10. мај 2019.2

Богословље, историја Цркве, култура:

Мр Маријана Мајковић
Свети Јосаф Метеорит – Први српски
књижохранитељ (Други део).....8

Проф. др Драгољуб Даниловић
Историјски извори о Жичкој архиепископији
(Други део).....12

Иво Андрић
О Његошу, Косову и Црној Гори (Подсетник за
једно актуелно стање).....17

М. Х.
Вољени песник и филозоф Халил Џубран о
борби између спољашњег и истинског бића, о
ослобађајућем лудилу одбацивања маски20

Дийл. психолог Милош Блајковић
Ауторитет и љубав у васпитању деце.....21

Јереј Владимир Јовановић
Млади и хришћанство – Један аспект
савремених изазова.....24

Проїонамесник Дејан Марковић
Страница православног хумора.....29

Лирски благовесник:

Др Драјан Хамовић,
Матијина мајка са три длана.....30

Веронаука:

Ђакон Томислав Гајић
Основна школа „Симо Игумановић“ у
Косјерићу.....34

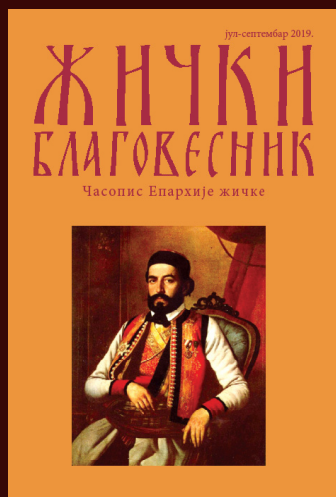
Вероучиїељ Горан Вучковић
Употреба савремених технологија у извођењу
верске наставе.....37

Вероучиїељ Слађана Петровић
Видовдан.....39

Вероучиїељ Милан Милуїиновић
У долини векова40

Летопис:

Проїођакон Александар М. Грујовић
Летопис богослужења Епископа жичког
г. Јустина.....42

Главни и одговорни уредник
протонамесник Александар Р. Јевтић

Уређивачки одбор:

Архимандрит др Тихон (Ракићевић),
протојереј-ставрофор Љубинко Костић,
протојереј-ставрофор Милић Драговић,
протојереј мр Миломир Радић,
протојереј мр Небојша Дабић,
протонамесник Новица Благојевић,
јереј др Слободан Јаковљевић,
др Драган Хамовић

Издавач:

ЕУО Епархије жичке,
Трг Светог Саве 4,
Краљево

e-mail:

z.blagovesnik@gmail.com

Дизајн и припрема:

Јелена Нешковић

Штампа:

МАК-ДИ, Краљево

Тираж:

2000 примерака

ЕПАРХИЈА ЖИЧКА – ДОМАЋИН СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ САБОРА 08 – 10. МАЈ 2019.

У Манастиру Жичи литургијски отпочео Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве

Овогодишњи Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве отпочео је у Манастиру Жичи Божанственом Литургијом којом је началствовао Његова Светост Патријарх српски Г.Г. Иринеј уз саслужење Високопреосвећене господе архиепископа охридског и митрополита скопског Јована, митрополи загребачко-љубљанског Порфирија и дабробосанског Хризостома, Преосвећене господе Епископ жичког Јустина, сремског Василија, банатског Никанора, новограчаничко-средњозападно америчког Лонгина, канадског Митрофана, британско-скандинавског Доситеја, врањског Пахомија, шумедијског Јована, милешевског Атанасија, будимљанско-никшићког Јоаникија, диселдорфског и немачког Григорија, рашко-призренског Теодосија, западноамеричког Максима, источноамеричког Иринеја, крушевачког Давида, славонског Јована,

аустријско-швајцарског Андреја, бихаћко-петровачког Сергија, нишког Арсенија, Митрополије аустралијско-новозеландске Силуана, буеносаирског и јужно-централноамеричког Кирила, далматинског Никодима, осечкопољског и барањског Херувима, захумско-херцеговачког Димитрија, викарног моравичког Антонија, викарног мохачког Исихија, умировљеног канадског Георгија, као и игумана студеничког архимандрита др Тихона (Ракићевића), протојереј-ставрофора Саве Јовића (Архиепископија београдско-карловачка), протојереј-ставрофора Љубинка Костића (Епархија жичка), презвитера Филипа Милуновића (Епархија аустријско-швајцарска), протођакона Ивана Гашића (Епархија шумедијска) и протођакона Александра Грујовића (Епархија жичка). Молитвено су присуствовали бројни Архијереји наше Свете Цркве.

Посебан повод за сабрање Патријарха, Архијереја, свештенства, монаштва и верног народа у Жичи је прослава 800 година аутокефалности Српске Православне Цркве. Већ од раних јутарњих часова Манастир Жича је отворених капија дочекивао драге госте који су стизали из свих крајева света. Свештенство и монаштво Епархије жичке, по благослову Његовог Преосвештенства Епископа жичког Г.Г. Јустина, предвођени архимандритом Дамјаном (Цветковићем) и архимандритом Савом (Илићем), срдечно су дочекивали госте пред почетак литургијске прославе значајног јубилеја.

Као што је то од апостолских времена обичај да се јединство пројављује кроз саборност, наша Света Црква је данас на светом месту Манастира Жиче подсетила на средњовековне саборе

који су се овде догађали и који су били припрема и потврда добијене аутокефалности. Верни народ са сабрао са свих страна да са својим пастирима и духовним оцима прослави оно што смо на дар добили од Господа и Светог Саве пре 800 година. Појање жичких сестара је учинило да богослужење буде још дивније, као што рече Свети владика Николај Жички у *Небеској Литургији*: „херувими поју херувику.“ Међу верним народом били су и генерални секретар председника Републике Србије г. Никола Селаковић, градоначелник града Краљева г. Предраг Терзић, народни посланик Бошко Обрадовић, народни посланик Драган Весовић, као и други представници из политичког и кул-

турног живота нашег народа. Да догађај буде представљен широј јавности и овековечен за историјско сећање, потрудиле су се бројне телевизијске екипе, међу којима и вредна екипа црквене телевизије „Храм“.

У обраћању присутнима, Његово Преосвештенство Епископ жички Г. Јустин је између осталог рекао:

-Ево нас данас у Светој Жичи да добијемо благослов наших предака за почетак рада Светог Архијерејског Сабора. Велики је благослов да имамо коме и за шта да се молимо. Господ нека дарује да чистог срца приступи-

мо ономе што је пред нама. У октобру нас чека велика централна прослава јубилеја 800 година аутокефалности Српске Православне Цркве. Нека нас Господ са Пресветом Богородицом и свима Светима води у

свему овоме до Царства небеског. Амин.

Светом Причешћу је приступио велики број присутних, а потом је произнета молитва Призива Светог Духа за почетак рада Сабора. У поуци присутнима Његова Светост Патријарх српски Г: Иринеј је истакао:

-Ево нас у овоме Светом храму да наставимо оно што је Свети Сава започео овде са нашим народом. Он је проповедао Јеванђеље и упутио поуку Архијерејима да руководе Црквом Божијом која већ ево 800 година ходи међу осталим аутокефалним Црквама. Жича је, по речима Светог владике Николаја, „стара српска прича“. У њој смо се сабрали да видимо шта смо све у претходној години успели да учинимо, да сагледамо присутне про-

блеме и уз помоћ Божију нађемо пут и решење. Наш народ треба да зна да смо сви ми живи храмови Божији, да је Господ отац свих нас, а ми браћа по Духу. Црква смо сви заједно који смо крштени у име Господа који је за нас страдао и васкрсао и са нама у Цркви пребива. Он испуњава речи упућене апостолима: да ће бити са нама све до свршетка века. Он нас се не одриче никада, јер је обећао да Цркву неће надвладати паклена врата.

Треба да имамо на уму да смо чланови Тела Христовог. Треба то да сведочимо својим животом. Имамо на кога да се угледамо. Велики је број светитеља Божијих из нашег рода. Позвани смо да ходимо њиховим путем. То је једини пут који води Животу, остали путевци воде у смрт.

Овде отварамо наш Сабор, где пројављујемо своје јединство. Глас Божији – глас Цркве, чује се на Сабо-

ру. Све одлуке треба да буду саборне. Нека нам Господ помогне да у конфузном времену у коме живимо нађемо прави пут, пут Христов. Једна од највећих мана нашег народа је неслога. Као бројчано мали народ, можемо опстати једино у слози и јединству, како је Владика Николај говорио: *да нас Госјод сложи, обожи и умножи.*

Нека је благослов ове светиње у којој се налазимо са свима вама у векове. Амин.

У простору приправе Манастира Жиче отпочео је радни део овогодишњег заседања Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве.

Након доручка који је послужен у манастирској трпезарији, Архијереји су у манастирском конаку, који је сведок страдалне историје нашег народа током двадесетог века, отпочели са радном седницом.

Света Архијерејска Литургија поводом прославе храмовне славе у Краљеву

Храм Светог Саве у Краљеву са свештенством и верним народом литургијске заједнице имао је несвакидашњу част да поводом храмовне славе Спаљивања моштију Светог Саве дочека велики број Архијереја наше Свете Цркве. Литургијским слављем предстојао је Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј уз саслужење Високопреосвећене господе Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, загребачко-љубљанског Порфирија, дабробосанског Хризостома, Преосвећене господе Епископа жичког Јустина,

канадског Митрофана, шумадијског Јована, рашко-призренског Теодосија, крушевачког Давида, тимочког Илариона, буеносаиреског и јужно-централноамеричког Кирила и захумско-херцеговачког Димитрија. Молитвено су присуствовали бројни Архијереји, узевши притом учешћа у светотајинском јединству и причешћивањем Часним Телом и Крвљу Христовом. Саслуживали су архимандрити Дамјан (Цветковић) и Сава (Илић), секретари у Епархији жичкој, протојереји-ставрофори Саво Јовић, Љубинко Костић, Ненад Илић, Мирослав Јаковљевић, протојереји Иван Радовановић и Радоја Сандо, протонамесник Александар Јевтић, војни свештеник јереј Владимир Благојевић, протођакони Иван Гашић, Александар Грујовић, Андрија Јелић, као и ђакон Стефан Милошевски.

Присуство свештенства, монаштва, верног народа Божијег, међу којима и градоначелника Краљева г. Предрага

Терзића, подсетило је на хагиографске описе средњовековних сабора који су у величанственој прошлости нашег народа одржавани на просторима древне светосавске Епархије жичке. Торжествено појање Камерног хора Музичке Академије Универзитета у И. Сарајеву, под диригентском палицом маистра Рада Радовића, богато древним византијским као и каснијим напевима црквеног појања, значајно је улепшало овај историјски тренутак освећен приношењем Дарова благодарности Господу који нам на уздарје освећење душа и тела дарују.

Након причешћивања и јединства свих у Господу, приступило се освећењу славског жита и резању славског колача у спомен светитеља Саве коме је овај дивни храм посвећен. У беседи упућеној сабрању, представнику Војске Републике Србије пуковнику Саву Вучковићу (Друга Копнена бригада) и другим представницима градских институција, Његова Светост Патријарх Српски Г. Г. Иринеј уз васкршњи поздрав рекао је:

-Ево нас, Богу хвала, у овом светом и предивном храму посвећеном дивном светитељу и просветитељу нашем Сави. Нека је благословено ово сабрање освештано благодаћу Духа Светог. Црква је дом Божији од кога нема места веће радости. Ова јубиларна година посвећена осам векова наше аутокефалности, подсећа на подвиг Светог Саве када је немањићка држава у пуном јединству

благодати Божије процветала духовним и свим добрим вредностима. Држава је бранила народ, а Црква га учила Путу Божијем. То је време које нам поставља узор, за заједничко деловање у старању за народ. Тако смо постали познати и признати у целом свету, настављајући се на византијску културну традицију. Ако желимо да у овоме свету имамо као народ неко место, уз подсећање на све бројне великане нашег рода познате у целом свету, требамо да будемо једно. То јединство се темељи у добру, јер у супротном није утемељено и не траје. Данас нам је оно потребно, уместо подела и свађа које охрабрују наше непријатеље. У томе је њихова моћ, а наша немоћ. Зато се молимо Господу да нам усади веру као темељ свих врлина. Без вере ми смо као појединци ништавни. Не само пред Богом, него и пред људима. Јединство се остварује кроз љубав, па се молимо Господу да нам ову врлину дарује у свету пуном дубоке мржње. Хлађење љубави према Богу има за последицу мржњу људи једних према другима.

Црква је вековима са нашим народом делила и добро и зло. Помогла је да обновимо државност, са вером у Бога и долазак бољих дана. То је пут и позив који нам Црква упућује и данас. Долазећи Богу, долазимо ка себи. У Новом Завету постоји прича о блудном сину која нас поучава о пропасти оних који одступају од Бога.

Тек када се блудни син сетио Оца свога, дошло је спасење. То је и нама данас потребно као једини истинити пут којим нас је Свети Сава позвао да идемо. То је једини сигуран пут, који не води у незнађе. Црква нас том путу учи. Постоје и многи други учитељи са својим учењима и путевима, али ми имамо примере великих угодника Божијих из нашег рода, кроз векове до најновије историје. Њихово страдање их је прославило, а нама су донели венац победе у Господу. Они су наши учитељи у Духу Светом. На њиховом путу нећемо бити изневерени. Зато све можемо саслушати, али само оно што Господ поручује је Истина за коју вреди живети, али и умрети ако такво време дође.

Наша тешка рана данас је Косово. Света српска земља које се не смемо одрћећи, јер ће нас стићи клетва Светог цара Лазара и осталих косовско-метохијских мученика. Проклеће нас историја и муке свих пострадали на Косову. То не смемо по цену живота. Могу да нам отму Косово. Отели су и Турци, па смо после 500 година успели да га вратимо. Хвала Богу, у последње време та мисао о неодривању од Косова се чује и од наших вођа. То нас радује, то радује наше светитеље и манастире на Косову. Не уздамо се много у помоћ светских моћника, већ у помоћ наших светитеља који су се на Косову и Метохији подвизавали. Они ће нам бити верни помоћници, ако се будемо трудили.

На данашњи празник је спаљено тело светитеља Саве. Његова личност није спаљена. Она је и данас међу на-

ма. Велики храм у Београду посвећен овом светитељу биће, надамо се, у потпуности завршен идуће године. То је велики догађај за који се спремамо. Нека је благослов Божији и светитеља Саве са свима нама.

У наставку, по благослову Епископа жичког г. Јустина, речи захвалности Патријарху српском упутио је старешина Светосавског храма у Краљеву протојереј Радоја Сандо. Он је заблагодарио Патријарху и Архијерејима на дивној служби којом су почаствовали наш храм, додајући:

-Благослов и благодат која нам нам исијава са Вашег лица, као некада у великог пророка Мојсија када је водио избрани народ Божији, обасјала је и на-

ша срца да данас кличемо: *Слава на висини Боју, на земљи мир, међу људима добра воља.* У име нашег домаћина Епископа жичког г. Јустина, братства овог храма и верног народа, желимо да Вам упутимо на дар ово Свето Јеванђеље да нас њиме просвећујете на многа лета.

Патријарх је узвратио речима захвалности на дару, истакавши да је ово највећи дар који је могао да добије на овај велики дан.

Уз појање многољетија Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј и остали Архијереји испраћени су од стране свештенства и верног народа на даље обавезе које су их очекивале на предстојећој радној седници у Манастиру Жичи.

Протонамесник Александар Р. Јевтић

СВЕТИ ЈОАСАФ МЕТЕОРИТ – ПРВИ СРПСКИ КЊИГОХРАНИТЕЉ

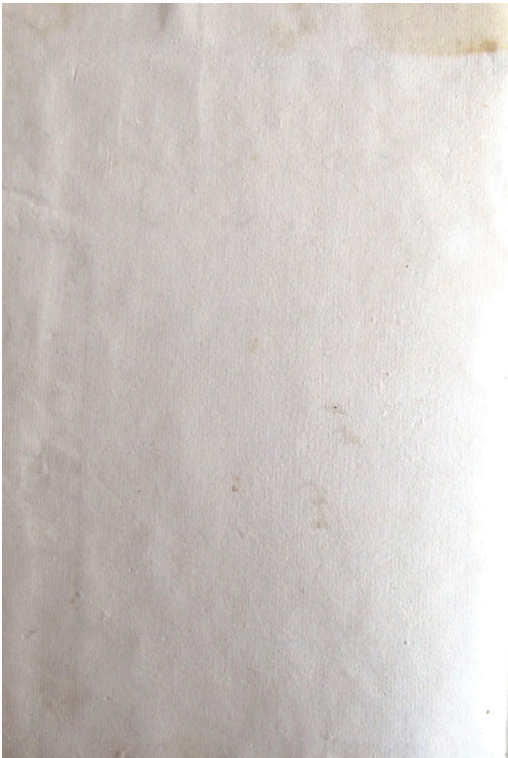
(Други део)

Плодан библиотекарско-архивски рад

У Светој Гори Атонској, православној монашкој заједници коју је Свети Владика Николај описао као „царство без круне, државу без војске, богатство без новца, мудрост без школе“, данас постоји двадесет манастира у чијим су ризницама похрањене збирке драгоцених реликвија, разноврсних уметничких предмета, старих рукописних књига, икона, повеља... У зависности од старости и очуваности целокупног писа-

ног, архивског и уметничког наслеђа, сагледава се значај ове грађе за проучавање живота сваког манастира.

Почеци библиотечке делатности на Светој Гори везани су за период настанка светогорских манастира, али је мало познато да је за формирање појединих манастирских библиотека, свеобухватно систематизовање и класификацију њихових фондова, заслужан управо Јован Урош Палеолог – монах Јоасаф.

Сређивање библиотеке Манастира Ватопед

Монах Јоасаф Српски свој плодан библиотекарски рад отпочиње у светогорском грчком Манастиру Ватопеду (основаном 985, посвећеном Благовестима), у коме је крајем XIV столећа била похрањена богата и разноврсна рукописна збирка и друга документациона грађа, али несређена и расута по читавом манастиру. Иказавши изванредне способности као организатор и администратор манастира, од игумана Јоаникија добија послушање да класификује и среди сав манастирски књижни фонд са изузетно богатом рукописном грађом.

За проучавање Јоасафове библиотекарске активности од изузетног су значаја грчки извори, који пружају нешто ближе податке о првом српском књигохранитељу.

Тада још увек није постојао јединствени систем уређивања библиотечких фондова, али се монах Јоасаф, са урођеним смислом за систематичност, на овом приметном послу ангажовао као велики зналац и посвећеник: „Легендарна прича, јоште жива међу монасима, казује нам како је једном приликом монах Јоасаф добио задужење од игумана Јоаникија да под хитно пронађе у прашњавом подруму изузетно важан царски документ о додели посебних метоха манастиру близу Солуна. Безуспешно је трагао за њиме неколико недеља, када га је сасвим случајно пронашао испресавијаног и згужваног међу неким старим рукописним књигама. Тада му је пало на памет да је потребно средити сву ту разбацану архивску грађу. Уз двојицу

помоћника, за непуне три године, извршио је детаљно пописивање и каталогизирање библиотечког фонда. Ту му је, засигурно, од велике помоћи било и познавање рада библиотеке при Васељенској патријаршији. Но, како у оно време није постојао јединствени систем номенклатуре, монах Јоасаф је извршио поделу целокупне грађе на две основне целине – на *грчка докуменџа* (или грчку библиотеку) и на *сџрана докуменџа* (односно, на страну библиотеку)“ (прича коју је Предраг Мутавџић, професор Филолошког факултета у Београду, чуо током свог боравка на Светој Гори, приликом посете манастиру 1998, од јеромонаха Јакова, тадашњег управника манастирске библиотеке).

Грчка библиотџека обухвата пописе многобројних царских указа, повеља, захвалница, хрисовуља и других докумената, са богатом збирком писама која сведочи о живој преписци између управе манастира и Васељенске, Антиохијске, Јерусалимске и Александријске патријаршије, као и преписци између игумана манастира са царским и другим великодостојницима. Детаљно је пописано и 340 драгоцених рукописних књига, класификованих према садржају – „литургијске књиге, псалтири, катехизиси, октоиси мали, октоиси велики, октоиси мешовити, преводи *Библије* са латинског, хебрејског, преписи Јованове *Аџокалијсе*, Посланица апостола Павла...“ (Предраг Мутавџић, „Штампарска и библиотечка активност Срба, Румуна и Грка од XV до XVIII века на Балканском

полуострву и у Западној Европи“ (2007). Међу њима се као највреднији истиче рукописни препис *Библије* фолио формата на пергаменту, урађен 968. (или нешто касније) по наређењу цара Василија II Бугароубице и поклоњен манастиру приликом његове званичне посете Светој Гори.

Све документе које су манастиру и његовом братству упућивали негрчки владари и великаши, као и разне друге документе на латинском, јерменском, црквенословенском, староруском и грчком језику Јоасаф је пописао као *Стирану библиоџеку*.

Поклоњене преписе или изводе из Библије на другим језицима одвојио је у посебну целину од око 47 књига.

Пописао је и каталогизовао 1173 грчка и 439 страних докумената, учинивши их доступним у оквиру новоформиране манастирске библиотеке, док је највредније књиге и документа склонио у скровити и суви подземни пролаз. Образован, савестан и темељан, брзо је проницао у тајне библиотекарства, успостављајући критеријуме за класификацију и смештај библиотечке грађе према величини, употребној вредности и значају. Сву

грађу коју би прегледао, класификовао и пописао обележавао је препознатљивим потписом ЀФ у горњем десном или левом углу.

Његов рад убрзо се прочуо по целој Светој Гори, те готово целу наредну деценију наставља да организује и усавршава рад са сличним збиркама у Великој Лаври (основана 962, посвећена Светом Атанасију), Есфигмену (Шимен) (основан почетком XI века, посвећен Светом Вазнесењу), Зографу (основан 1280, посвећен Светом Ђорђу), Ивируну (Ивер) (основан 985, посвећен Успенију Пресвете Богородице) и Хиландару (основан 1197, посвећен Ваведењу), у коме се налази најстарија и најзначајнија сачувана српска средњовековна манастирска библиотека.

Почетком XV столећа, братство Манастира Светог Преображења упутило је молбу братству Манастира Ватопеда за дозволу да им монах Јоасаф помогне у сређивању мноштва старих и нових списа. Монах Јоасаф упутио се ка Метеорима 1421, у међувремену организујући библиотеке у још два суседна манастира.

Међутим, данас је тешко утврдити тачан број пописаних и каталогизованих књига, чему је допринело и неколико разорних земљотреса у различитим периодима, погубних за манастире и њихово благо. Вероватно је управо тада много тога изгубљено, укључујући и каталожке пописе које је начинио монах Јоасаф: „Занимљив је податак о томе како је монах Јоасаф вршио приближну процену настанка рукописних докумената. У манастиру Ивирун чува се једна повеља (редни број 4879), на чијој десној маргини у горњем углу ситно исписана стоји следећа напомена: *Ја, монах ѱонизни и слуѱа Божји, Маѱеј, одредих древности рукоѱиса овоѱа као шѱо ме мој*

учиѱељ, блаѱоуѱокојени монах Јоасаф, научио. На једном другом документу (хрисовуљи, редни број 980) из манастира Варлаам (Метеори) на полеђини исписано је следеће: *Одређивање древности ѱрема ѱроцени харѱије и/или ѱериаментиа. ЀФ По свему судећи, до данас би остала велика непознаница како је монах Јоасаф одређивао старост рукописа да сасвим случајно није откривен један податак његовог наследника у Манастиру Ватопед забележен у дну странице једне мање литургијске рукописне књиге (редни број 1238): *Оѱиѱавајуѱи с обеју сѱрана, ѱрѱе лаѱано ѱрљајуѱи између харѱије и/или ѱериаментиа, ѱажљиво ослуѱкујуѱи ѱеѱов доѱируѱи звук...* А по једном другом забележеном податку из Манастира Зограф (рукопис, редни број 860) стоји да је монах Јоасаф *'ѱажљиво ѱосмаѱрао* [тј. загледао] *слова којим су документи били исѱисивани... ѱе ѱако одређивао сѱаросѱ'* [...]" (Предраг Мутаѱѱић, „Штампарска и библиотечка активност Срба, Румуна и Грка од XV до XVIII века на Балканском полуострву и у Западној Европи“, 185).*

Мада нас од монаха Јоасафа деле векови, велики је изазов отиснути се у то далеко време, разумети дух и смисао неуништивог постојања људског ума. Својим подвижничким животом и племенитим књигохранитељским подухватом Свети Јоасаф Метеорски из светогорског „огњишта врлине“ исписао је духовну поруку за будућност.

Мр Маријана Матовић

ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ О ЖИЧКОЈ АРХИЕПИСКОПИЈИ

(Други део)

Ако се изузму врло уопштени подаци код Доментијана и Теодосија, као и посредна обавештења о рашком и призренском епископу у писму охридског архиепископа Димитрија Хоматијана, историјски извори о организацији епархија Српске цркве и саме Жичке архиепископије изузетно су оскудни. Изузетак представља препис рукописа Синтагме Матије Властара из друге половине XV века, познат у историографији као *Хрисовуљ самоја свеџаја Сави и брајаја јеја њрвовенчанаја краља Сџефана. Месџа епископом србским* и његов аналогни извод, по имену *Хрисовуљ свеџаја краља банскаја и свеџаја Никодима архиепископа србскаја*.

Рукоположеним архијерејима одређено је да духовно управљају из седишта својих епархија. Најугледнији манастири и цркве постали су центри епископских катедре. Тако је катедра архиепископа смештена у Манастир Жичу, катедра епископа топличког у Храм Светог Николе код Куршумлије, катедра епископа будимљанског у Храм Светог Георгија (Ђурђеви Ступови) код Берана, катедра епископа хвостанског у Манастир Пресвете Богородице код Пећи, катедра епископа моравичког у Храм Светог Ахилија у Ариљу, катедра дабарског епископа у Храм Светог Николе у Бањи

код Прибоја, катедра зетског епископа у Храм Светог Арханђела Михаила на Превлаци у Боки Которској, катедра епископа хумског у Храм Пресвете Богородице у Стону, катедра рашког епископа у Цркви Светих апостола Петра и Павла у Расу, катедра призренског епископа у Храм Пресвете Богородице Љевишке у Призрену и катедра епископа липљанског у Цркви Пресвете Богородице у Грачаници.

Иако извори не пружају велике могућности за упознавање организације епархијског живота у српској држави после 1220. године, сигурно је да се конституисање осам потпуно нових епархија може посматрати као први важан искорак аутокефалне српске архиепископије. Томе треба додати и чињеницу да је у три епархије дошло до промене дотадашњих епископа, на чија места су дошли архијереји који су се повиновали канонском поретку Жичке архиепископије. Централни догађај за разумевање преображаја српске цркве и њене организације, утемељене на канонима православног хришћанства, био је велики Жички црквено-државни сабор из 1221. године.

И Доментијан и Теодосије посвећују велику пажњу опису догађаја на Жичком сабору из 1221. године. За будуће деловање и организовање

Српске цркве, Вазнесењски сабор у Манастиру Жичи имао је прворазредну историјску улогу. На поменутом сабору архиепископ Сава је крунисао и миропомазао брата Стефана, и одржао чувену беседу „О правој вери“. Код оба Савина биографа налази се, истина само делимично и посредно, **„Чин обновљења свете истините вере православне“**, што је у суштини српска редакција Синодика православља.

Нарочито је занимљив редослед потеза у сазивању сабора у чему је Теодосијев опис знатно опширнији од Доментијановог. Архиепископ Сава је сазвао Сабор тако што је „заповедио“ епископима, игуманима, чрнцима, поповима, ђаконима, христоименитим људима и, што наглашава Теодосије, „брату самодршцу Стефану да тамо дође са великашима и свима благородницима“. Док се код Доментијана Савино „заповедно“ сазивање сабора односи углавном на клирике и „црквене људе“, код Теодосија је Савин ауторитет изнад брата Стефана, јер српски краљ „одмах пошаље заповести свима властима државе његове, које сазиваху ипате и војводе, тисућнике и сатнике, и мале и велике. А свети архиепископ сазове опет своје епископе, игумане и све црквене служиоце, и сви се сабраше у великој

цркви у Жичи.“ За успостављање симфонијности црквене и световне власти, по византијском обрасцу, било је неопходно да се сазове сабор у Жичи и архиепископ Сава се зато обраћа учесницима: „Није лепо да онај који вама у Богу влада достојанством власти буде и зове се с вама једним именом, него као што се ја, вас ради, поставих с влашћу свештенства и за главу цркве у Богу, тако исто и онога који у Богу влада народом треба украсити венцем царства.“

Сједињење и саборност државе и цркве остварени су на најбољи начин уздицањем ауторитета краљевске власти и непоколебљивим опредељењем за прихватање православне хришћанске вере, саздане од одлука („ороса“) Васељенских сабора, учења Светих отаца цркве и осуде јеретичких учења. Руководјени саборним духом одлучивања, још из времена владавине свога оца Стефана Немање, архиепископ Сава и краљ Стефан Првовенчани успоставили су на Жичком сабору 1221. године нераскидиво црквено-државно јединство, тако неопходно за организацију новоуспостављених епархија али и за српску државу у целини. Без учешћа чланова династије Немањића и тадашњих велможа, који су управљали одређеним областима, не-

могуће је било остварити несметано функционисање епархијског живота, посебно у периоду када се „државна власт ломила између патримонијалних традиција и државноправног принципа, и кад је граница између световне и црквене јурисдикције и администрације била ванредно лабава, а често се и потпуно брисала. Оживотворењем Архиепископије и поделом на једанаест епархија стварала се најмлађа помесна црква у православном свету XIII века и истовремено растао углед осамостаљене српске државе.

На црквено-државним саборима у Манастиру Жичи из 1220. и 1221. године, када су рукоположени епископи Српске цркве и крунисан краљ Стефан Првовенчани, највероватније су и утврђене границе новостворених епархија. Жички архиепископ и српски краљ морали су да ураде огроман посао како би обезбедили економску сигурност црквених епархија, због чега су и створена епархијска властелинства. На основу тада издатих повеља, даровани су и потврђени земљишни поседе и утврђене повластице првим саборним црквама у којима су се налазила седишта епархија. Црквено-државно јединство манифестовало се врло јасно, јер су краљ Стефан и архиепископ Сава заједнички даривали епархијским саборним црквама села, засеоке, шуме, винограде, рибњаке, воденице, уз многобројне имунитете и повластице.

Архиепископ Сава је, спроводећи одлуке сабора у Жичи и у договору са братом Стефаном Првовенчаним, поделио црквене области на епархије, протопопијате и парохије. У свакој епархији надлежни архијереји су морали да признају јурисдикцију жичког архиепископа и да приме и примењују најважније црквене књиге у

овереном препису. За званично постављење епископа на одређену епархију, утврђивање граница између епархија и стварање епархијских властелинстава било је потребно саставити многобројна акта од „стављеничких грамота“ до докумената сличних византијским синорламама. Живот једне епархије подразумевао је оснивање епископске катедре, одређивање граница епархије и територијалне области под јурисдикцијом епископа, однос према локалним жупским властима, месној властели и манастирима који су уживали имунитет. Значајну улогу у епархијама имало је парохијско свештенство. Добро познавајући духовно стање српског народа, нарочито утицај јереси и паганских обичаја, архиепископ Сава је укључио у мисионарски рад по епархијама протопопе и егзархе, чији је задатак био да „исправљају недостатке“ и учвршћују хришћанску веру. Егзарси, као опуномоћени мисионари епископа, имали су административно-фискалне а касније и духовничке дужности. Коначно, у делатности сваке епархије непроцењиву улогу имали су манастири и монашке заједнице у њима. Архиепископ Сава је у Србију пренео дух светогорских манастира и оснажио оба типа монашког живота, и општежитељни и пустињачки. Уз игумане, који су управљали манастирима, важне функције су обављали сабори стараца, економи, еклесијарси и дохијари. Игумане већих манастира бирали су архиепископ и краљ, што сведочи о високом угледу монаштва у средњовековној Србији.

Духовна јурисдикција Жичке архиепископије обухватала је целокупну територију српске државе а под непосредном црквеном управом жички архиепископ имао је сопствену епархију или владичанство. За историјски развој

Архиепископије жичке и њене епархије, која је поверена на управу првом архијереју Српске цркве, огромну вредност имају повеље краља Стефана Првовенчаног издате Манастиру Жичи. Посебна вредност жичких оснивачких повеља је и у томе што су, од свих сличних докумената издатих тадашњим епархијским центрима, једино оне остале сачуване. Повеља на северном зиду Манастира Жиче је по свему судећи настала непосредно после прогласа архиепископије и она садржи „попис економске супстанције манастира (имања и власи)“, док је повеља на јужном зиду састављена између 1224. и 1227. године и односи се на правни положај архиепископа и одредбе општег законодавног карактера. Обе повеље имају и по две одредбе сличног садржаја: а) о архиепископовом и краљевом човеку и њиховим међусобним позивима и б) о архиепископским дохоцима од жупа. У жичким баштинским повељама откривају се драгоцени подаци о статусу и привилегијама Архиепископије жичке и о величиниседа њеног епархијског властелинства.

Цркву Светога Спаса у Манастиру Жичи српски краљ је обдарио многопоштованим хришћанским светињама, што говори у прилог истицања нарочите бриге о седишту српске Архиепископије. У повељи Стефана Првовенчаног наводи се да су жичком манастиру дариване частице дрвета Часног Крста Господњег, риза и појас Пресвете Богородице, десна рука и

део главе Светог Јована Крститеља и делови моштију других хришћанских светитеља. Најсветијим хришћанским реликвијама потврђивала се духовна снага центра Српске цркве а бројем и обимом земљишнихседа обезбеђивала се економска сигурност Архиепископије. Жичко епархијско властелинство је обухватало 58 села и насеља, распоређених у шест међусобно удаљених области српских земаља, затим осам планина и 217 влашких породица на чијем челу је био кнез и два парохијска свештеника. Властелинству Манастира Жиче доделио је Стефан Првовенчани и десет жупа и посебне повластице ових жупа у односу на епархијске пореске обавезе према дворском протопопу, чиме је истакнута економска самосталност центра Архиепископије.

сета жупа и посебне повластице ових жупа у односу на епархијске пореске обавезе према дворском протопопу, чиме је истакнута економска самосталност центра Архиепископије.

Подаци из жичких повеља, као уосталом и касније повеље српских владара издате манастирима, сведоче о привилегованом положају епархијских властелинстава у држави Немањића. Тако је на подручју жичког епархијског властелинства највиша власт била поверена српском архиепископу који је у границама Жичке епархије имао надлежности као и сваки други епархијски епископ. У жичким баштинским повељама није сачуван део о имунитетима архиепископа на територији жичког епархијског властелинства, али се на основу повеље краља Уроша I (1243-1276), која је објављена Хумском епархијском властелинству између 1243. и 1253.

године, може посредно закључити о привилегијама епархијских епископа. Наиме, краљ Урош I у овој повељи потврдио и проширио земљишне поседе Хумског епархијског властелинства, преносећи своју власт и право слободног располагања, у свим унутрашњим и спољашњим односима, на епархијског епископа као „стварног господара властелинства“. Преносење прерогатива световне власти на епархијске епископе сигурно је увео још краљ Стефан Првовенчани, мада у жичким повељама постоји само индиректна потврда о томе. У Жичкој повељи истиче се судски имунитет и каже се да „архијепископов човек ако је коме шта дужан“ може позивати пред краља и то само са краљевим печатом. Уколико се такав човек не би одазвао на краљев печат (позив) то би се бележило у краљевим канцеларијама и достављало архиепископу као властелину позиваних „да он узме себи прописану глобу – да је узима архијепискуп себје“.

Као „први међу једнакима“ жички архиепископ је управљао над огромним епархијским властелинством које је захватало шест удаљених области српске државе. Комбиновањем више прихода са различитих територија требало је утврдити архиепископу материјалну независност од световних власти, а јединство земљишних поседа било је загарантовано јурисдикцијом жичког архиепископа над свим прилозима, без обзира да ли се они налазе на територији неког другог епископа „или *иде су им села ѿод којими ѿискујуијами, да не имајуи над ними никојере областии ѿискујуије*“. Исту привилегију, када су у питању материјални прилози, имали су и краљевски или ставропигијални манастири, Студеница, Ђурђеви Ступови, Хиландар и ибарски Градац. У

жичким повељама се јасно уочава разлика између области које су биле под осталих десет епископија од оних које су се налазиле у саставу властелинства Архиепископије. У плаћању глобе за „ослух“ убоги су морали да дају два вола. Ако су се налазили у жупама „које су у области архиепископије то им је узимала архиепископија“, а ако су били у „областима других епископија“ једног вола им је узимала надлежна епископија а другог „госпоствујушти“. Како се увећавала српска држава тако су и владари из династије Немањића даривали Жичкој архиепископији нове богате прилоге, састављене од села и људи у њима, „тим више што је жички епископ, као архиепископ, био поглавица српске автокефалне цркве, те је упоредо с порастом државне моћи растао и његов углед“.

Краљ Стефан и архиепископ Сава одредили су да Црква Светога Спаса у Жичи буде, не само центар архиепископије већ, и крунидбено место краљева и храм рукополагања свих потоњих архиепископа, епископа и игумана. У жичкој повељи се то јасно наводи: „У овом храму Спаса нашег да се постављају сви краљеви који ће бити у држави овој, и архиепископи и епископи и игумани да се постављају“. Ако се има у виду и чињеница да је архиепископ давао „божаствени благослов“ за сваког игумана краљевских манастира, а да је краљ постављао исте игумане дајући им жезал и целивајући их, може се закључити да је Манастир Жича у првој половини XIII века средиште свих важнијих црквених збивања у српској држави.

Проф. др Драгољуб Даниловић

Иво Андрић о Његошу, Косову и Црној Гори

(Подсетник за једно актуелно стање)

Ова је драма почела на Косову.

Вуба Ненадовић, иако и сам Србин, био је изненађен кад је видео у Црној Гори живу снагу косовске традиције, која је у тим брдима и после столећа била стварност, исто толико блиска и стварна као хлеб и вода. Намучене жене које су се одмарале поред бремена дрва на каменој ивици пута говориле су му о Косову као о својој особеној судбини и личној трагедији. „Наша је правда на Косову закопана“, говорили су људи

резигнирано и не помишљајући да је траже другим путем до онога који им косовски завет налаже. Целокупна судбина свих људи била је тим заветом омеђена и управљана. Као у најдревнијим легендама, које су увек и највећа људска стварност, сваки је на себи лично осећао историјску клетву која је „лафе“ претворила у „ратаре“, оставивши им у души „страшну мисао Обилића“, да тако живе разапети између своје „ратарске“,

рајинске стварности и витешке, обилићевске мисли. Црна Гора и свет који је избегао у њена брда били су квинтесенција тога косовског мистерија. Све што се у тим брдима рађало, долазило је на свет са рефлексом косовске крви у погледу.

Ту је дакле почетак и Његошеве драме. Без овога би трагика Његошева живота била тешко разумљива. Његош је прототип косовског борца. И као песник, и као владалац, и као човек, он је чисто оличење косовске борбе, пораза и несаломљиве наде. Он је, као што је неко рекао, „Јеремија Косова“, и у исто време и активни, одговорни борац за „скидање клетве“ и остварење Обилићеве мисли. Тврђено је да се реч „Косово“ поред речи „Бог“ најчешће помиње у *Горском вијенцу*. Али нису само мисао и поезија предели за косовску традицију. Она је за Његоша живот сам. Она је исто тако предмет његове реалне и обазриве дипломатске преписке као што је предмет његовог главног песничког дела. У преписци са Русијом као и са Турцима, за њега је Косово један датум који утиче на све одлуке и решавање најконкретнијих питања. Формулишући своје захтеве, он почиње речима „од паденија нашега царства“. Он говори о Косову као о маком другом морално политичком аргументу, као о живом и пресудном фактору колективне и личне судбине. У службеној преписци, он пише Османпаши скадарском: „... кад су дивље азијатске орде наше малено но јуначко царство разрушиле, онда су моји предци и још неке одабране фамилије, које нијесу ту погинуле од Турака, оставили своје отачество и у овием горама утекле.“

У тим горама се „Крсту служи а Милошем живи“. И само у тој светлости разумљиви су судбина и дело

Његошево. Уосталом, сви они који су му стајали најближе, као пријатељи или као непријатељи, схватили су га тако. Можда нико није показао да боље схваћа Његошеве намере и морално порекло свих његових настојања као Алипаша Сточевић, умни и несрећни везир на Херцеговини, кад је рекао о владици ову просту и дубоку истину: „А бога ми мога и дина, то је онај прави српски бан од Косова“.

[...]

Нека буде што биии не може!

Нигде у поезији света ни у судбини народа нисам нашао страшније лозинке. Али без тог самоубилачког апсурда, без тога, да се парадоксално изразимо, позитивног нихилизма, без тога упорног негирања стварности и очевидности, не би била могућа ни акција, ни сама мисао о акцији против зла. И у томе је Његош потпуно израз нашег основног и најдубљег колективног осећања, јер под

том девизом, свесно или несвесно, вођене су све наше борбе за ослобођење, од Карађорђа па до најновијих времена.

Као борба на сликама старих мајстора, где се изнад битке двеју земаљских армија виде у облацима две небеске војске како упоредо ратују међу собом, и ова највећа Његошева борба одиграва се истовремено на два плана, на физичком и на духовном, на небеском и на земном. Јер заветна борба против Османлијског Царства биће предмет Његошевог главног песничког дела и у исто време највећа брига његове политичке и војне делатности. „Сам сам и мученик на овим стјенама, као Прометеј на Кавказу“, говорио је Његош често, и упоређујући се са Прометејем, он је одмах додавао да је Турско Царство јастреб који му прикованом нагриза утробу.

То није био само сукоб двеју вера, нација и раса, то је био судар двеју стихија, Истока и Запада, а судбина је наша хтела да се та борба углавном одигра на нашим територијама и да преполови и подвоји нашу националну целину својим крвавим зидом. У ту борбу стихија били смо завитлани и бачени сви, и на којој се ко страни задесио, на тој се и борио, са истим смислом, истим јунаштвом и истом вером у праведност своје ствари.

Тако је трагика те борбе била поштрена и увећана неминовним братоубилачким сукобима које нам је често наметала наша тешка историја. Трагика та била је за Његоша утолико већа што је он са своје висине, као сви велики и светлоносни духови наше историје, обухватао погледом увек тоталитет наше нације, без разлике на веру и племе.

[...]

У Његошевом књижевном делу, фатални знак косовске судбине свуда је присутан, и онда кад песник не говори о њему, јер њиме је условљено цело поетско дело Његошево. У Његошевој поезији све је хијератички круто и право, упрошћено и сажето до нејасности, везано тврдо у један грчевит узао; све угашено, без другог сјаја осим унутарњег. Јер овде је преко свега прешао дах косовске мисли који је без милосрђа сажегао све оно што не „служи чести, ни имену“, а окаменио све оно што им служи да би вечито стајало тако и служило им. То је поезија висинског ваздуха и великих, слободних перспектива, са онолико украса само колико је могло да буде донесено у један збег. Све што није могло стати у арку спаса после косовског потопа, све је одбачено. Отуд у том делу недостају читави комплекси осећања. Али отуд је и све оно што је у њему садржано развијено до једног интензитета и распаљено до једног жара каквих је мало у светској књижевности. Као уметник, Његош је највећи у тим хијератичким сценама и инвокацијама, кад је најближи колективном удесу, као што је ова слика ратника пре боја, пуна паганске величине, из *Шћейана Малој*:

*Клањају се младу сунцу, дв'је ши-
суће вишезовах,*

*Цјеливају мајер земљу, да им њокој
шихи даде.*

[...]

*Молићу им сунце њрими, земља
славан њроб обећа.*

**(Одломак из: Иво Андрић, Његош
као трагични јунак косовске мисли)**

ВОЉЕНИ ПЕСНИК И ФИЛОСОФ ХАЛИЛ ЏУБРАН О БОРБИ ИЗМЕЂУ СПОЉАШЊЕГ И ИСТИНСКОГ БИЋА, О ОСЛОБАЂАЈУЋЕМ ЛУДЛУ ОДБАЦИВАЊА МАСКИ

*“Пронашао сам и слободу у усамљености и сигурност од тога да будем схваћен,
јер они који нас разумеју њоробљавају нешто у нама.”*

Велики либанско-амерички уметник, песник, философ Халил Џубран (1883–1931) је 1918. године издао збирку параболоа и песама под називом „Лудак“, која до данас опстаје као велико откриће свевремене лепоте и мудрости о суштинском питањима као што су: идентитет и припадност, љубав и вера, туга и срећа.

Џубранов гениј нигде није бљеснуо тако јако као у личном истраживању идентитета и маски иза којих скривамо сопствену нутрину од других – чак и од самих себе; то аутентично, рањиво ја, тако предивно описано као: „хаос у људском лику, маглина од збуњених честица“, „зелено зрно неиспуњених страсти, побеснела олуја која не тражи ни исток ни запад, унезверени фрагмент спаљене планете.“

Пола века пре Хане Арент и њеног дивног промишљања на тему „бити и изгледати“ и о нашем пориву за само приказивање, Џубран испитује однос између нашег спољашњег и нашег истинског јаства:

„Пријатељу мој, ја нисам онакав какав изгледам. Изглед је само одећа коју носим, њажљиво њкана одећа која ме шћиши од њвој њройићивања, а њебе од мој занемаривања. Оно „ја“ у мени, њријатељу мој, обитијава у кући њишине и њамо ће занавек остати, несхваћено и неѡрисћуићно.“

„Пријатељ“ коме је ово посвећено је идеализовано ја, лик који приказујемо свету, оно ја за каквим чезнемо и какви бисмо желели да будемо више од оног што заиста јесмо; јаство које увек маскира сопствене мањкавости

и несавршености, које у ствари и јесу извор наше најраскошније човечности. Џубран пише:

„Пријатељу мој, добар си, ојрезан и мудар. Не, ти си савршен, и ја ипак кође зборим са тобом мудро и ојрезно, а ипак сам луд. Али, то своје лудило маскирам. Ја бих да у свом лудилу будем сам. Пријатељу мој, ти ниси мој пријатељ, али како да те најшерам да схватим? Моја стиза није твоја, но ипак ходимо заједно, са руком у руци.“

На другом месту у књизи, Џубран прославља ослобађајуће лудило одбацивања маски:

„Пишајте ме како сам постојао безумник. Овако се то збило: једног дана, давно пре но што се родише многи бојови, пробудио сам се из дубоког сна и видео да су ми украли све моје маске – седам маски које сам својеручно направио и носио кроз седам живота – и појрчах без маске улицама њуним људи уз крике: 'Лойови, лойови, проклећи лойови!'

Мушкарци и жене смејаше ми се, а неки побегаше у куће, страшујући од мене.

А кад стигох до тржнице, неки младић, који је стигао на врху куће, повика: 'Ево ја безумник!' Подиох погледа да ја видим и сунце ми пољуби оложено лице, по први пут. По први пут сунце пољуби моје оложено лице и у мојој души се разоре њам љубави према сунцу и нисам желео више своје маске. И као у заносу повиках: 'Блајословени, блајословени да су лойови који ми украдоше маске!'

И ипак сам постојао безумник.“

Извор:
www.brainpickings.org
Превод са енглеског:
М.Х.

АУТОРИТЕТ И ЉУБАВ У ВАСПИТАЊУ ДЕЦЕ

„...питање Вавилонске куле која се зида без Бога, не зато да се са земље дође до неба, него да се небо свуче на земљу...“

Ф. М. Достојевски, „Браћа Карамазови“

Савремене психолошке теорије о васпитању деце углавном заступају тзв. педоцентрични приступ проблему који је усмерен на дете и његова права. Заступници овог приступа често ће говорити о томе како казна вређа достојанство детета, како деци треба дати слободу, васпитати их у духу толеранције, а о благој телесној казни се не сме ни говорити. Дететовим дужностима и обавезама, постављању граница, дисциплиновању не придаје се довољно пажње, те се ређе помињу, или уколико се помену обично то буде у негативном контексту.

Арик Сигман, психолог, биолог и антрополог, отац четворо деце и аутор књиге „Размажена генерација“ спада у ретке научнике који проблему васпитања приступа „хладне главе“, разборито, избегавајући да буде преплављен површним теоретисањем чији се завршетак обично своди на већ толико пута употребљену фразу – „све је то у најбољем интересу детета.“ Сигман сматра да су кризи родитељског ауторитета допринеле савре-

мене теорије које су подстакле родитеље да развију одбојност према позицији надређеног. Запажа да су се деца некада плашила да родитељи не престану да их воле, док се данас савремени родитељи плаше да ће деца престати да их воле уколико буду превише захтевни или „напорни“. Закључује тиме да се васпитање без ауторитета може схватити као модерни начин неодговорног родитељства.

Са циљем да истражи какав родитељски стил је повезан са каснијим особинама детета, познати развојни психолог Дајана Баумринд је 60-их година прошлог века објавила резултате свог веома значајног истраживања. Пронашла је да постоје 3 различита стила родитељства: пермисивни, ауторитарни и ауторитативни и да сваки од њих утиче значајно на касније особине детета које је тим стилем доминантно васпитавано.

Родитељ, типичан представник пермисивног стила успоставља са дететом „другарски“ однос. Није у стању да детету нешто забрани или га натера да учини нешто што оно не жели. Такви родитељи са децом разговарају, објашњавају и апелују на дететов разум верујући да ће дете када буде разумело променити понашање. Не кажњавају, не постављају границе, нити смишљају одређена правила јер сматрају да ће дисциплиновањем детету нанети штету након чега ће оно престати да их воли. Овако одгајана деца не развијају способност управљања собом, немају способност регулације емоција, импулсивна су и на-

силна, тешко им је да успоставе радне навике и не могу да истрају у дугорочним задацима. На осујећење жеља реагују бунтовно и пркосно. Велики проценат деце васпитане на овај начин тешко прихвата одговорност за сопствени живот, има проблем да изгради дубље и стабилне емоционалне везе и често не поседује довољно емпатије за друге људе.

Ауторитаран начин васпитања своди се на дисциплиновање без показивања љубави. Родитељи овог типа деци врло ретко показују љубав. Занемарују то да је детету важно да га родитељи воле и прихватају. Уколико не осети да је вољено и прихваћено,

дете ће углавном почети да се плаши да га родитељи не одбаце. Зато се труди да буде чак и превише послушно како би показало родитељима да је вредно њихове љубави. Таква деца су често скром-

на, склона перфекционизму, усмерена ка постигнућима, радна и продуктивна. Међутим, често о себи имају лоше ми-шљење и ниско самопоштовање. У случају неуспеха почињу себе да презиру, тако да су склона разним неурозама, депресији или самодеструкцијама. Наш психотерапеут Зоран Миливојевић наводи да је психотерапија ауторитарно васпитаних особа показала колику штету за осећање личне вредности може да направи неизражавања љубави детету.

У ауторитативном начину васпитања родитељ се поставља као ауторитет, заузима јасан хијерархијски однос, и поред тога што захтева послушност и дисциплину детету пружа

жа и љубав. Захваљујући томе што му родитељ показује да га воли, дете изграђује осећање личне вредности и позитивну слику о себи. Инсистирајући и на дисциплини, што значи да родитељ од детета захтева да научи и шта не сме да ради, родитељ помаже детету да развије самодисциплину. Деца васпитана на овај начин била су одговорнија, самосталнија, са бољом регулацијом емоција и изграђеним самопоуздањем.

Монахиња Магдалина у књизи „Разговори с децом“ наводи да и сама деца не реагују афирмативно на став „пуштају ме да радим шта хоћу.“ Највише подржавају „јасне и доследне стандарде.“ Такође, деца су рекла да не воле непредвидива и нагла неслагања и одлуке и да им то чак на крају и теже падне него „грдње“, па чак и „батине“. Можете и сами упитати децу нижих разреда основне школе како би желела да се родитељи опходе према њима и верујем да ће вас њихови одговори изненадити.

Заиста, деца сама не воле када се родитељи према њима поставе као пријатељи. Покушавајући да буду пријатељи са децом, родитељи их само збуњују. Бити пријатељ својој деци је један од начина да се избегне конфликт и одговорност. Замислите ситуацију да дођете уморни са посла и Ваш четворогодишњи син намерно разбије тањир. Не постоји ништа са Ваше стране што је могло допринети таквој реакцији. Син Вас гледа и очекује казну, а Ви не желите да му одре-

дите адекватну казну, да на пример покупи разбијене делове и тог дана добије забрану приступа таблету. У тој игри моћи дете ће однети победу, биће збуњено и можда привидно задовољно, али оно што је најважније, реакције попут ове ће се дешавати у будућности.

Успостављање ауторитета деци обезбеђује осећање сигурности. „Кажњавање“ у хришћанском смислу јесте средство поправљања. То је последње средство које се користи да би се научила ненаучена лекција. Важно је да је лични, педагошки аспект буде јасан детету – ако разуме да мора да

издржи казну за своје лоше понашање. Казнити с љубављу би био прави рецепт. Уколико се родитељ преобрати у слугу свог детета, средина коју он тиме ствара детету бива непредвидива и несигурност је неминов-

на. Дете је тада угрожено јер бива изложено штетним производима и утицајима споља док изнутра подлеже сваком импулсу који наиђе.

По Сигмановом мишљењу, наша деца су „сирочад слободе“ јер се гуше од попустљивости и толеранције. Хитно им је потребна најсигурнија мрежа подршке и то у облику јасних граница, дисциплине и реда, како бисмо их заштитили. Деци су потребни родитељи, наставници, директори школа и друге личности од ауторитета да им обезбеде ред у њиховом свету.

Дипл. психолог Милош Благојевић

МЛАДИ И ХРИШЋАНСТВО

-Један аспект савремених изазова-

Недавно је сајт Радио телевизије Србије, пренео писање британског *Гардијана* који је изнео став професора Стивена Буливанта о поражавајућем стању религиозности код младих у Европи са драматичним закључком професора који каже: „Религија је при крају снага. Уз часне изузетке, све више младих не идентификује се са религијом.“

Не оспоравајући истраживања која је професор Буливерт спровео и закључке до којих је дошао, ипак се ова рају нека питања.

Пре свега, треба рећи да је Стивен Буливерт (Stephen Bullivant) римокатолички теолог младе генерације који на лондонском универзитету Свете Марије (St. Mary's University Twickenham London) држи предавања из области теологије и етике са посебним освртом на социјална учења римокатолицизма и проблеме савремене евангелизације. Особиту пажњу посвећује проблему атеизма и атеизације.

Управо овај појам атеизације је био окосница једног његовог истраживања које је спровео као члан Истраживачког центра Бенедикт XVI (The

Benedict XVI Centre). Овај центар је основан 2016. године и за подручје рада има мање-више сва она поља којим се Буливерт бави: однос религије и социолошких сфера политике, економије и сл. У само истраживање је био укључен и Париски католички универзитет (Universitas catholica Parisiensis).

Циљ овог истраживања био је прикупљање и обрада оних информација које би биле од помоћи Бискупском синоду Римокатоличке Цркве у Риму, чија је тема однос младих према вери. Самим тим, циљна група у истраживању били су млади узраста од 16 до 29 година (то су оне године које су у припремном документу поменутог Синода узете као граничне године старосног узраста који се назива младост). Подаци су прибављени преко European Social Survey (ESS) који спроводи анкетна истраживања на

сваке две године, тако да су представљени подаци прикупљени 2014. и 2016. године, а за неке земље и у оба анкетања.

Подаци су разврстани у три групе. Прву групу чине подаци који се тичу

религиозности младих у општем смислу у Европи. У другој су дати резултати истраживања о заступљености и практиковању римокатолицизма, а трећа је сведена на истраживања спроведена у Великој Британији и Француској.

Овде не можемо представити комплетне резултате већ само неке.

Као нерелигиозни, у високом проценту изјаснили су се млади у Чешкој (91%), Естонији (80%) и Шведској (80%). Супротно овоме нерелигиозних младих Пољака је (17%) а у Израелу (1%). С тим у вези 70% Чеха, а по 60% Шпанаца, Холанђана, Британаца и Белгијанаца никада не иде на богослужења, а у сличном проценту нема навику да се моли омладина у Чешкој, Шведској, Данској, Естонији, Холандији, Француској и Норвешкој. У Белгији свега 2% иде недељом на Мису, док у Аустрији и Мађарској је то 5%. Тај проценат је знатно већи у Пољској (47%), Португалији (27%), Чешкој и Ирској (24%).

Веома је важан податак да се 21% младих Британаца доживљава хришћанима док је то код Француза 26%. Конфесионално опредељење у ове две државе је: 7% англиканаца у Британији а 2% протестаната у Француској. Паралелно са овим у Британији се 6% изјаснило као муслимани док је то у Француској 10%.

Према полној заступљености, истраживање је показало да су девојке нешто отвореније за религију, док је код мама то мање.

Не сумњајући у тачност представљених података, на први поглед се уочавају неки недостаци самог анкетирања.

Пре свега, не улазећи у политички, већ у културолошки диспут, поставља се питање граница Европе. Скоро половина европских држава није ни узета у обзир при истраживању. На-

име, истраживање је спроведено у 22 европске државе (међу којим се –sic!– нашао и Израел). Ово је унеколико јасно имајући у виду да су подаци прикупљани за поменути Концил, тако да православне државе као што су Грчка, Бугарска, Србија и сл. нису биле „интересантне“ истраживачима. Занимљиво је да се од свих православних земаља једино Русија нашла у истраживању. Још је занимљивије да нису узете у обзир ни оне државе у којима би се очекивали нешто другачији резултати имајући у виду њихову традиционално велику повезаност са Ватиканом. Мисли се на Италију и Хрватску.

Поменуто питање „граница Европе“ није полемика са одавно познатим западноевропским ставом да се граница Европе поклапа (мање или више) са оном границом (Сирмијум – Бока Которска) коју је још Диоклецијан дефинисао као границу Источног и Западног дела Римског царства, док је то данас она иста линија која одваја традиционално православне земље од римокатоличких и протестантских. То отвара питање које је суштински везано за метод истраживања и закључке изведене из истраживања. Наиме, према писању *Гардијана*, постоји „тренд поступног скретања Европе према постхришћанском друштву“.

Дакле, да ли је овакво стање у целој Европи? Имајући у виду транскултурацијска померања где се трендови и идеје олако крећу са краја на крај континента захваљујући савременим могућностима комуникације у глобализационој ери, није тешко претпоставити да се ни у било којој другој европској држави не могу очекивати неки драстично бољи резултати у корист религиозности омладине. Ипак, без егзактног истраживања (ако таква

уопште постоје у истраживањима друштвених токова), остаје нам само да претпостављамо у којој је мери то тако.

У вези са тенденцијама које је цитирана анкета показала, појавила се још од раније позната фраза да се улази у „постхришћанско доба“. Колико је то оправдано и шта ова опскурна синтаagma значи? Да ли се заиста налазимо у постхришћанском друштву и ери, и ако би одговор био потврдан, да ли је то неки природни историјски процес сазревања и старења наше цивилизације у коме би се једна цивилизацијска тековина напуштала и била смењена неком другом?

Како због простора, овде нисмо у могућности представити подробније рашчлањавање овог не сасвим јасног појма, рецимо само да је он неодојив од једног другог који са њим „иде под руку“. То је *секуларизација*. Шта секуларизација, пак, подразумева, добро је описано у теолошкој литератури од времена Фридриха Гогартена који је први почео да улази у ову проблематику још 1920. године, критикујући протестанте који по његовом мишљењу пишу поучне и занимљиве ствари, али отуђене од Логоса. Он износи став да се јавила криза културе (у најширем смислу те речи). То је, пак, последица човекове еманципације у односу на свет и преузимања одговорности за њега, а та одговорност је положена једино на људске снаге и могућности. Све је то почело из саме хришћанске вере па је секуларизација „последњих хришћанска појава“ јер се у самодовољном индивидуализму претворила у негативну појаву и отргнула од својих хришћанских корена. С тим у вези важно је напоменути да се не ради о појави која је везана за историјску епоху у смислу времена које протиче и које је дошло до садашњег момента, него до појаве која тежи да „над-

горњава“ хришћанство.

Овако смо дошли до савременог стања и доживљаја хришћанства на Западу који, како смо видели, није ни мало сјајан посматрајући из ма ког доктринарног угла, па ни са аспекта еклисиолошке свести која подразумева ангажовано присуство у Цркви као заједници крштених. Професорка Грејс Дејви, позивајући се на нека ранија статистичка истраживања, уочила је да је велики број оних на Западу који имају религиозна уверења, али не желе да припадају Цркви. Или још парадоксалније, да се појављују као хришћани у некаквом „приватном облику“ и не желе да припадају Цркви.

Где смо ту ми православци?

Једну од првих критика оваквог начина размишљања о овој кризи која је снашла европско хришћанство, упутио је у своје време о. Георгије Флоровски. Писао је: „Сасвим је уобичајено у наше време, и заиста веома модерно, рећи да се већ налазимо у једном ‘постхришћанском свету’ – ма какав био прави смисао овог претенциозног израза – у свету који се несвесно или свесно ‘удаљио’ или отцепио од хришћанства... Није ли се наша цивилизација нашла у ћорсокаку из којег нема излаза, осим по цену експлозије. У чему је, дакле, узрок невоље?... По овом питању нема јединственог мишљења. Постоји, ипак, прилично слагање у томе да је наш свет дезоријентисан, без једног центра, духовно и интелектуално збуњен и растројен тако да нема свеобухватног начела које би повезивало раздвојене делове. Као хришћани морали бисмо бити одређенији и јаснији. Дакле, ми мислимо да је то данашње удаљавање од хришћанства, без обзира на то у којем се историјском раздобљу оно зачело, темељни узрок наше савремене кризе.“

Како не постоје појаве без исто-

ријског континуитета, јасно је да ни садашње стање ствари није без неке сопствене предспреме. Духовна криза западног хришћанства у средњем веку је надокнађивана интелектуализмом схоластике. Сувишно рационализовање вере, претворило се у моралистичко нормирање које је као неминовну последицу имало гушење личне слободе сваког појединца. У таквој поставци ствари, појавила се реформација, а она, пак, у племенитој намери да врати хришћанство коренима, начинила је сасвим супротан ефекат. Западноевропски хришћани су лансирани у простор у коме су постали изоловани индивидуалци без потребе за заједништвом. Природна потреба човека за другим прерасла је у социјалну одговорност, харитативност, емпатију. Прозлазећи овакав пут кроз само неколико генерација прешло се у потпуну негацију сопственог идентитета. Погледајмо то на следећем примеру. Номинално и даље постоје високо поштовани ставови неприкосновености живота појединца који су утемељени на Јеванђељу, али пракса то у много чему демантује. Данас је нејасно како и да ли без личног конфликта било ко у хришћанском свету може заговарати тзв. „хумано убијање“ и хумано ратовање, еутаназију или, пак, афирмисање личне слободе које је прешло у разудареност која другог води у пропаст било које врсте.

У оваквој смеши свега и свачега у тзв. мултиполарном свету где се културе преливају до бесмисленог синкретизма тако да је често тешко идентификовати одакле шта долази, јасно

је да се уплео и појам идентитета.

Изузимајући Русију, све друге православне земље које припадају, речено језиком Оболенског, *Византијском комонвелти*, биле су у вишевековној туркократској изолованости. Тако се идентитет православних градио у сасвим другачијим историјским околностима у односу на западне хришћане. Православни су имали добру међусобну комуникацију, имајући у виду све отежане околности живљења у тим временима, а уз то су као очување сопственог идентитета били одани отачком предању. Таква до

следност није подразумевала копирање форме и слова, већ улазак у начин и дух отачког размишљања. Стога их времена и историјске промене нису поништиле или аси-

миловале већ су до нас пренели хришћанство у најчистијем и најизворнијем облику апостолског веровања и исповедања Јеванђеља.

Дакле, културолошке околности које су формирале етос православних народа, знатно се разликују од оних које су владале на Западу не узимајући у обзир јединственост Јеванђеља. Управо се ту крије и одговор и одговорност саме Православне Цркве за савремени свет и омладину која је проистекла из њених кругова на ком делу света живели.

Чини се да је савремени тренутак, са свим својим стремљењима, тренутак у коме православни треба врло трезвено и опрезно да наступају васпитавајући сопствени подмладак. То подразумева развијање свести о активном учествовању у хришћанском континууму. Крштење у које смо сви

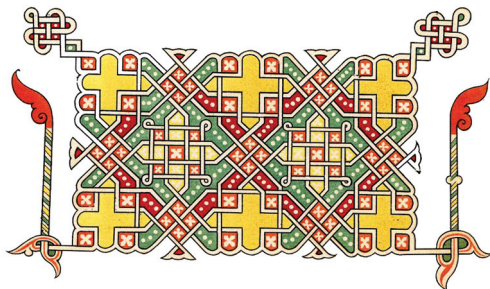

крштени није никакво друго крштење него оно којим је крштен Господ на Јордану. Причешће које нам се даје у Литургији, није ни по чему различито од онога којим су се причешћивали Апостоли. Наше исповедање вере је идентично оном које су исповедали Свети мученици, оци, преподобни. Стога, крштен човек не може да „чува“ сопствено крштење као нешто приватно јер је то све саборно. Исто тако, не сме да постоји ни парцијално учешће у тајинству Цркве. Упитан је онај хришћански живот у коме крштени тек понекад узима учешће у животу Цркве. Тако настају културолошке деформације, а култура којој данас припадамо ипак је хришћанска. Сходно томе док се хришћанска начела налазе у уметности, законодавству, етици и етосу савременог човека, док дају повода за расправе и слично, не може се говорити о постхришћанском времену.

Песимизам савременог света неподобан је православном свету. Православље не сме да ућути нити да уморно и млитаво васпитава сопствену омладину имајући у виду да није јасно шта бисмо могли друго да понудимо сопственој деци сем свежине Јеванђеља. Такође се не сме изгубити из

вида да животни простор православца није херметички затворен и без утицаја других. Стога, светоотачко предање које баштини православље не треба да буде пуко преписивање модела из ранијих епоха, већ улажење у начин размишљања Светих отаца очитованог у свеобухватности живота у духу Јеванђеља. Човек једино ту среће Истину. Ту Истину, која је сам Христос Очеви, којим се јавио Дух Свети, Дух Истине, није могуће наћи било где другде. Ту је и наша одговорност и отклон од свеколиког искушења које се намеће младом човеку. Уосталом, није ли Бог разредио људе по генерацијама у својем икономском науку и није ли цео свет позван да буде Црква? Ако смо прејемници Духа треба да будемо и одговорни преносиоци. Или како је Џон Бер то сажео: „...ми немамо другог избора у вези са тим: нама је од самога Христа поверена дужност да преобратимо све народе, а то изискује да будемо способни да дамо добро објашњење своје вере, једно артикулисано, јасно и интелигибилно сведочење о Христу за савремени свет.“

Јереј Владимир Јовановић,
парох у Јошаничкој Бањи

СТРАНИЦА ПРАВОСЛАВНОГ ХУТОРА

Нико није понео кишобран

Замоле попу да имају литију за кишу. Обећа им он. Дођу на место молитве, а попа им вели:

- Драги моји, парохијани, ваша вера је нажалост веома слаба. Како да нас услиши Бог? Сакупили смо се овде да молимо за кишу, а нико није понео кишобран!

Још да је и глув

Нека госпођа вели духовнику:

- Ја бих волела да се исповедам код онога духовника који је стар и слеп.

А старац спремно одговори:

- А још би било боље и да је глув!

Мали људи

Мали растом службеник се упорно жали Патријарху Павлу да га је неки епископ прекорио, а није требало...

Вели му Патријарх, који је и сам био малог раста:

- Бог га видео, ми мали људи баш смо много незгодни.

Служба је била одлична

Свештеник стар, глув, слаба проповед, али син и отац одстојаше службу. Отац је дао две најмање кованице на тас.

На крају вели отац:

- Поп је слабо проповедао, а и лоше пева.

- Не претеруј тата. За два динара служба је била одлична, рече син.

Протонамесник Дејан Марковић,
Храм Светог Саве, Краљево

МАТИЈИНА МАЈКА СА ТРИ ДЛАНА

Као што је предмет општег дивљења и поштовања, које се не мора и не може често успешно речима изразити, у српској поезији новијег доба, чудотворна икона Богородице Тројеручице била је подстицај за неке од заиста антологијских песама. Мислимо на песме Васка Попе „Хиландар“, Љубомира Симовића „Десет обраћања

Богородици Тројеручици Хиландарској“, као и на „Шапат Јована Дамаскина“ Ивана В. Лалића, као и на песму „Богородица Тројеручица“ Матије Бећковића, писану поткрај седмдесетих година минулог века, којој ћемо овде посветити пажњу, посматрајући је унутар развојног тока њеног аутора:

БОГОРОДИЦА ТРОЈЕРУЧИЦА

Ја ти не дођох, брза помоћнице,
Да би ми одсечену шаку замирила,
Нити да те носим кући, Свемоћнице,
Да би завађену браћу измирила ...

Ишчупане су ми руке из рамена,
Кућа раскућена, а браћа поклана,
Па сиђох до свог најдоњег камена
Да себе тражим, Мајко са три длана.

Једино овде, Царице небеса –
На мом језику се моли без застанка,
И не лаже ништа, и не једе меса,
И осам векова пости без престанка.

И кад би ми земљу и језик збрисали,
Све, сем ове стопе на којој сад стојим,
Знам: још се из људи нисмо исписали,
А док тебе има да и ја постојим.

У раној поезији Матије Бећковића, као што је познато, индивидуална самосвест песничког субјекта, који дораста до главног лирског јунака под властитим именом, препознаје се искључиво у видокругу сопственог неживљеног и агоничног искуства. „Све што је постојало осетио сам једино по себи“, налазимо у песми „Доста је било“, а тело песничког Ја представљено је као „моја једина историја“.

Поетички обрат, из побуњене самосвести дубински припреман током прве ауторске деценије, постао је очигледан, у свој оштрини учињеног заокрета, збирком поема *Рече ми један чоек* (1970) и збиркама што су непосредно следиле, а у којима је препознат и активан језички потенцијал „ровачког вијенца“ Матије Бећковића. Песничко Ја се овде поделило и маскирано проговорило кроз читаву галерију ликовна и гласова, кроз „властити језик“ поцрплен и посвојен из таложеног искуства претходника. Или, по речима из давног, незаобилазног рада Николе Кољевића: „У трајању које превазилази појединачни живот, и на хоризонту искуства који је шири од сваког уже омеђеног личног, језик се јавља и као низ примарних облика помоћу којих обједињујемо своје искуство у смисаоне целине. По томе је језик 'паметнији' од сваког појединца.“

Значајна тема епохе ослобођеног, неприкосновеног индивидуализма, који се прелама и кроз модерну поезију, јесте разрешење њеног односа према предању, тачније према уделу колективне прошлости у нама сами-

ма. Овај однос најпре се постављао веома заострено, да би се, након реза и отклона, разматрали и облици повратка и помирења личног и колективног пола унутар појединаца и унутар културе.

Мимо уврежене, романтизоване и идилизоване тачке описа наших епских предела и људи, овде се уводе и тамније назнаке далекосежних историјских узрочности. Иво Андрић, у есеју о Петру Кочићу, скицира крајишки „живот убог и до опорости једноставан“ да би се могло „живети ако човек жели остати оно што јесте“, тј. одолети изазовима конверзије и асимилације, лишавајући се пред-

ности и комфора империјално скројеног идентитета. Тако и Бећковић одређује старе Ровчане као свет вољно избегао „изван света“. Ровачко „једино искуство са светом је страх“, као прва додирна

тачка са доживљајем „модерне маније и трауме“. Није у томе једино, нити главно пресликавање старог у савремени свет, на које песник упућује. „Овај говор је деструктиван и јеретичан“, напомиње песник, „види се да се на њему не може изражавати ништа дневно ни плитко, ништа једносмерно и привремено, никакав официјелни оптимизам, а да он не буде осиромашен“.

Језиком који је обликовао мит о Црној Гори пориче се тај исти мит, поставља у раван вербалне фикције, као у поеми „Плач унука Алексе Маринкова над Црном Гором“: „Од постања кука што је нема, / И по томе једино је има! / Оплакује изгубљену славу, / Која никад постојала није, / Нако кроз

њен плач и погибију!“ У раздобљу уљуљканом идеолошком фикцијом државе напретка и социјалне једнакости, Матија Бећковић, разврће и идеолошке окошталости предања за које се опредељује, да би оснажио и пројавио непорециве, темељне слике српске самосвести Црне Горе.

Ауторска стратегија подразумева полифонију и распоне у ставовима, од разорно негативних до најчистије афирмативних. У поеми „Богојављење“, тако, након живописних менталитетских карикатура, застајемо и код описа који као да су преузети из најдуховнијих деоница његошевског надахнућа: „Овај крш је за себе градио / и смјестио у подножје неба / и под њим су и над њим небеса, / није ни крш – но дворац небески!“ Тако и у поеми „Лелек мене“, Његошев топос, тада већ оскрнављен противхришћанским пројектом маузолеја, наслања се на историјски архетип Косова, као два упоришта самосвести што проговара кроз тај продужени лелек: „Шта је Ловћен до Гора Отаца / С које наше Небо отпочиње?“ [...] Шта Косово но жртвена порта / Ђе је сваки од нас погинуо / Давно прије но што се родио!“ Лично пребива у надличном, појединац је свесни заточник предања. Основна знамења националне културне самосвести Бећковић смешта у своје поеме дијалекатски маркиране, даје их у епској и пост-епској преради високог православног наслеђа, у често сучељеним регистрима и перспективама, већ према говорним лицима која их посредују.

Године изласка из тоталитарних идеолошких оквира, поткрај двадесетог века, омогућиле су, наравно не саме од себе него јавним залагањем, непосреднији и обухватнији израз дуго потискиване културне самосвести, укључујући и њену православну основу и потку. Не више обавезно провучена кроз епски и фоклорни филтер, који је у доба „народног режима“ био ограничено толерисан, самосвест светосавске и светозаревске предаје нашла је свој изразит глас и у Матији Бећковићу, песнику и беседнику. Компримовани исказ о најдоњем камену на којем стоји и појединачно и

колективно трајање заједнице којој припада читамо у Бећковићевој, већ чувеној песми, „Богородица Тројеручица“. Приспеће пред икону заштитнице Хиландара час је за свеобухватно самопреиспитавање.

У слику Хиландара и његове тројеруке игуманије песник уграђује представу о јединој постојаности, осамстогодишњем континуитету који је одржала заветна заједница у име које се обраћа: „И кад би ми земљу и језик збрисали, / Све, сем ове стопе на којој сад стојим, / Знам: још се из људи нисмо исписали, / А док тебе има да и ја постојим.“ У наведеном завршном катрену садржана је и свест о деловању повесне деструкције, али и духовног саморазарања, као и вера у животворност светиње која свој народ симболички и мистички обједињује.

Др Драган Хамовић

ОСНОВНА ШКОЛА „МИТО ИГУМАНОВИЋ“ У КОСЈЕРИЋУ

Основна школа „Мито Игумановић“ Косјерић највећа је школа у општини Косјерић, а једна је и од већих школа у Златиборском округу.

Корени писмености и образовања на подручју данашње општине Косјерић, досежу до 1832. године када је свештеник Никола Обрадовић (1792 - ?) отворио приватну школу у којој је за учитеља поставио свог сина Алексија. Године 1843. за време владавине кнеза Александра Карађорђевића у Субјелу је отворена и државна основна школа. За учитеља је постављен Милован Н. Протић, други син свештеника Николе.

Затим је 1852. године основана школа у Сечој Реци која заслугом

проте Новака Милошевића – истакнутог свештеника и народног посланика добија читаоницу 1869. године. Затим су основане школе у Косјерићу и Радановцима, 1869. године, Скакавцима 1880. године, Ражани 1906. године и Тубићима 1939. године.

Развитак писмености и школства на подручју тадашњег Среза црногорског, а данашње општине Косјерић, је са симпатијама и благонаклоношћу прихватао међу становништвом, о чему сведочи догађај који се одиграо током посете краља Милана Обреновића 1882. године овом делу Србије. У разговору са народом краљ је сазнао да народ „учитеље и попове слуша, јер међу собом нема

ученијих људи“. Тада су сељаци поставили краљу реторичко питање: „Зар да не слушамо и не поштујемо учитеље који нашу децу уче, који живе заједно са нама, деле нашу срећу и несрећу?“

Закључно са 1954. годином, поред већ наведених, формиране су и школе у Мушићима, Парамуну, Брајковићима, Дреновцима и Зарићима, које данас раде у склопу ОШ „Мито Игумановић“. Све ове школе изводиле су наставу по четворогодишњем образовном програму, а логичан след развоја образовног процеса је отварање Ниже гимназије 1946. године, која би могла да представља пандам данашњем другом циклусу основног образовања (образовање од петог до осмог разреда). Реформом школског система 1956. године у Косјерићу се развија осмогодишње основно обра-

зовање у виду три функционалне целине – Косјерић (са одељењима у Тубићима, Субјелу, Мушићима и Брајковићима), Ражана (са одељењима у Дреновцима и Радановцима) и Сеча Река (са одељењима у Зарићима и Парамуну). Новом реформом 1974. године је остварена фузија ове три школе у једну целину – ОШ „Мито Игумановић“. Број ученика који су похађали школу је променљив. Током периода развоја Србије између два светска рата, тај број је био већи од 1000 ученика и у приближно истом опсегу (са одређеним осцилацијама) задржао се до краја прошлог века.

Црква и Школа у косјерском крају одувек су водиле свој народ путем просвећења и образовања. Веронаука се у школи изучавала од њеног настанка до 1956. године када је протерана из школа. Захваљујући труду ов-

дашњег свештенства, при црквеним храмовима одржавани су часови веронауке и пре него што се овај предмет 2001. године поново нашао у школама. Данас када се пред ђаке ставља избор између Грађанског васпитања и Верске наставе, ученици се у огромној већини опредељују за Веронауку чиме показују одакле су потекли и којим путем ходе.

Најстарија школа косјерског краја, школа у Субјелу, платила је данак белој кути – затворена је 2012. године. Две године касније претворена је у музеј да нас сећа на времена када су села била пуна људи, а школе ђака.

У сећање на ову школу једна девојчица, данас учитељица Јасмина Гајић написала је:

Моја учионица је увек била топла и мирисала је на сјари њаир и књице које су уредно сложене на толицима покривале целу доњу сјану. Поред прозора је стајао сјари лобус, толико сјар да су и конјиненци и океани некако личили једни на друге. Док смо се једном ишли ћораве баке неко ја је случајно оборио ја више није могао да се окреће. На часовима музичкој учитељица је пуштала плоче на грамофону који је још увек добро радио, још некад би прескочио али није смејало.

Били смо сложни, иако је у одељењу било пет генерација. Председник одељења увек је био четвртик (ученик четвртог разреда). Ако некад не би могли да се договоримо чега ћемо се ишли, четвртици би одлучивали.

На почетку школске године бирали смо библиотекара и хигијеничара. Изабрани ђаци су име дужности прихватили са неком посебном озбиљношћу и одговорношћу, а иако су их и остали игдали. Биле су им важне улоге у нашој школи.

Највише сам волела ушорак јер смо иада доручковали крофне, које су би-

ле огромне и са доста прах шећера, и чај од нане. И данас ме мирис чаја од нане враћи у школу.

У јесен слајали дрва у подрум, који је увек био мрачан и кад би се ишли жмурке неко храбрији би се ишли сакрио. Из подрума су сивенице водиле у школски сјан. Тај део зграде је увек био некако тајанствен и измишљали смо различите чудне приче које смо ипричавали и због толико ипричавача у неке и поверовали.

Поред школе је у јесен рађала крушка арайка, и ми смо име крушке са слашћу јели. Њихов мирис се ширио по школском дворишту. Било је и јабука и кајсија. Чак смо једном направили ишли и оставили јабуке за зиму.

Радо смо сакућали шишарке и остављали за орев. Зими кад би се ишли у снегу, ја би нам одећа била мокра, сви би се ишћурили око њећи која је весело пуцкешала.

У ходнику је стајао сјо за тенис, обично смо ја ишли зими. Имали смо и школске скије.

Некад су нас посећивали ученици из Тубића и Мушића, ја смо онда ми узвраћали посеју. За сваки родитељски састанак учитељица би са нама иприредила иприредбу. Тада би реципиовали, плумили, неко би ипрочишао свој састав...

У марту су иприсили ипредшколци. Учитељица је дозвољавала да сами бирају где ће седећи и они би сивидљиво седали поред ђака која већ иознају.

Ђакон Томислав Гајић,
Храм Рођења Пресвете Богородице,
Косјерић

УПОТРЕБА САВРЕМЕНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У ИЗВОЂЕЊУ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

Једна од основних карактеристика савременог доба јесте убрзани развој информационих технологија. Употреба компјутера, интернета, мобилних телефона постала је свакодневница. Овај развој савремене технологије и њено присуство у нашем животу има своје позитивне и негативне стране. Позитивне стране су лакша и једноставнија комуникација, доступност информација, разноврсност садржаја, могућност лаког проналазак потребног материјала што додатно штеди време и средства. Међутим, поред свега набројаног, постоје и опасности које са собом доноси овај развој, а то је све већа отуђеност међу људима. Технолошка открића која треба да нам послуже као средство, постају циљ сама по себи, постају замена за људско присуство, телефони све више замењују живи контакт и однос међу људима.

У области црквене мисије, савремене технологије се данас увелико користе. На тај начин Црква и њени пастири активно користе интернет простор за мисију, и тиме пружају могућност комуникације и мисионарења преко интернета и других информационих средстава.

Када је у питању настава у школи, све више у употребу улазе средства савремене технологије. Простор за извођење наставе се осавременује, школску таблу замењују „паметне табле“, итд. Поред уобичајеног начина извођења наставе који подразумева употребу књиге, све више се користе дигитална средства: презентације, 3D програми, лекције које су визуелног и звучног карактера, тј. све више су заступљени визуелни и звучни ефекти у настави. Разлог за тако нешто јесте праћење савремених технолошки достигнућа у свету, која имају

за циљ што бољи рад са децом и побољшање квалитета учења.

Таква тенденција је битна и када је у питању извођење верске наставе. Савремена достигнућа у области технологије представљају својеврсни изазов али могу бити од изузетног значаја за боље и квалитетније извођење наставе. Нарочито у оним срединама где је храм удаљен од школе и где ученици нису у могућности да често имају додир са литургијским простором, преко презентација им се могу приближити делови храма, литургијски предмети и књиге. Интернет нам пружа могућности да припремимо што разноврснији материјал за часове верске наставе. Презентације и видео материјал, такође, могу додатно освежити часове, нарочито ако се има у виду да већина деце свакодневно проводе доста времена на интернету. Поједини визуелни ефекти могу оставити велики утицај на ученике и употпунити фронтални облик извођења наставе.

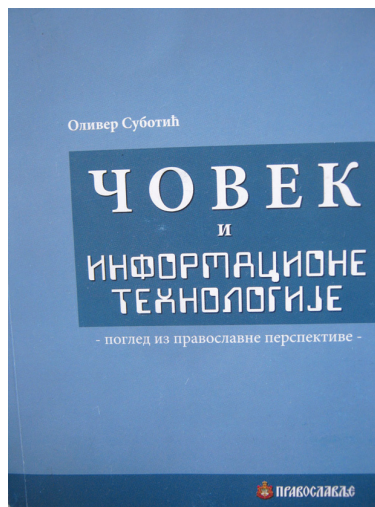
Савремена информатичка средства пружају могућност да се поједина места, манастири и цркве виртуелно посете. Пример зато је нпр. **MountAthos360 – Virtual Tours 360°**. Путем овог сајта могу се виртуелно обићи сви манастири на Светој Гори, могу се посетити католикони, чудотворне иконе, живописна околина светогорских манастира итд. Тако се додатно поткрепљује вербални контакт са ученицима, али се на тај начин улази у њихов простор интересовања. На пример, када се на часу говори о иконама или моштима светитеља, излагање може

да се поткрепи иконама или документарним емисијама у којима се говори о животу светитеља. Тако учионица може постати литургијски простор, где ученици стичу основно знање о Богу, Вери, Предању, Цркви, Светима, итд.

Часови верске наставе могу послужити да се ученици упознају са позитивним странама интернета и других технолошких достигнућа и да сами у слободно време проналазе оно што ће употпунити њихово знање стечено на часу. У пракси се показало да ученици веома позитивно реагују на иновације у области верске наставе, да су спремни да учествују својим креативним идејама, креирањем презентација, проналаском корисног материјала за часове, а све помоћу компјутера и интернета. Ученицима је дато више простора за самосталне активности, оспособљавају се за тимски рад, не само на часу него и ван школе. На тај начин су додатно мотивисани за учешће на часу.

Дакле, иако се данас оправдано говори о многим опасностима које са собом доноси развој савремене технологије, постоје многе предности које могу допринети квалитетном извођењу наставе: укључивањем ученика у реализацију часа, подстицањем истих да интернет користе као извор за стицање корисног знања, нарочито у области Верске наставе. Тако, вероучитељи заједно са ученицима могу учинити да савремена достигнућа из области науке и технологије постану корисно средство у катихизацији и да добију литургијски карактер.

Вероучитељ Горан Вучковић

ВИДОВДАН

Видовдане, Видовдане, светлиш ли нам
Као некад, мили дане?

Српски народ жртву живу Богу даде,
Христу веран вековима он остаде.

Вођен вером нашег милог цара Лаза,
Целом свету шта је љубав он показа.

Сијај, сијај, и данас нам мили дане
Да тај завет не издамо Видовдане.

Завет вере, завет наде и љубави,
Проклет био ко све ово заборави.

Бог покупи у баштицу тога дана,
Своје цвеће.

Ко верује, никад,
никад умрет неће.

Вероучитељ Слађана Петровић,
ОШ „Свети Сава“, Чачак

У ДОЛИНИ ВЕКОВА

Пратећи ток реке Ибра од студеничког краја кроз Долину векова, краљева и јоргована и трагајући за заборављеним причама, ученици старијих разреда ОШ „Ђура Јакшић“ у Конареву су са својим вероучитељем осмислили јединствен пројекат. Три месеца они су трагали за подацима и изворима везаним за поједине знаменитости, локалитете и центре духовности, користећи материјал прикупљен посетама Градском музеју, оближњим манастирима и другим установама од значаја.

Кроз 16 експоната које су израдили захтевним техникама, покушали су да обједине све историјске периоде у развоју Краљева и Конарева. Приликом истраживања дошли су до интересантних података о археолошком локалитету Црквине у Конареву, нео-

бичном проналаску из I века Нове ере, бронзане апликае митолошког бића Силана. Као представника Богутовца, верно су дочарали и реконструисали изглед, праисторијског слона мастодона чији су фослини остаци нађени прошлог века у Богутовачкој реци. Посебна пажња је стављена на центре изворне православне духовности, манастире Студеницу и Жичу, као и Цркву Свете Тројице у Краљеву.

Како би показали да је Краљево, град на раскршћу путева увек био отворен за све људе добре воље и намере, експонатом католичке цркве у Краљеву подсетили су све, на оне који су присуством у овом граду оставили значајан траг. Развој града и његовог урбаног зачетка су појаснили кроз

презентацију Господар Васиног конака – Духовног православног центра и Градског музеја.

Циљ овог пројекта је усмерен на буђење свести о вредностима тековина прошлих времена које су обликовале идентитет града Краљева и његове околине. Овај материјал су забележили кроз видео запис који ће монтирати у форми едукативног филма

како би се могао користити у настави. Оваквим подухватом, трудимо се да останемо доследни наследници својих предака и свих оних који су развили пребогату заоставштину за будућа поколења.

Вероучитељ
Милан Милутиновић

ЛЕТОПИС БОГОСЛУЖЕЊА ЊЕГОВОГ ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ ГОСПОДИНА Г. ЈУСТИНА

ОД 17. ФЕБРУАРА/2. МАРТА ДО 21. МАЈА/3. ЈУНА 2019. ГОДИНЕ

17. фебруар/2. март (Свети великомученик Теодор Тирон - Задушнице)

Његово Преосвештенство г. Јустин је служио Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Саве Српског у Краљеву, где је одржао парастос свим усопшима поводом празника Задушница.

18. фебруар/3. март (Недеља месопусна; Св. Лав Римски; Св. Флавијан Цариградски (Месне покладе))

У храму посвећеном Пресветој Богородици – Живоносном Источнику у Врњачкој Бањи Владика је служио Свету Архијерејску Литургију.

✦ ✦ ✦

25. фебруар/10. март (Недеља си-ропусна; Свети Тарасије Цариградски (Беле покладе))

Господин Јустин је служио Свету Архијерејску Литургију у Дому Спасовом у Манастиру Жичи.

✦ ✦ ✦

28. фебруар/13. март (Преподобни Василије Исповедник; Преподобни Јован Касијан)

У среду прве седмице Великог поста Свету Литургију Пређеосвећених Дарова Епископ је служио у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

✦ ✦ ✦

4/17. март (Недеља прва поста – Чиста – Православља; Преподобни Герасим Јордански)

Владика је началствовао евхаристијским сабрањем у Храму Светог Саве у Краљеву уз саслужење братства храма.

10/23. март (Свети мученик Кодрат Коринтски)

Поводом славе придворног Параклиса Светих 40 мученика севастијских Епископ је служио Свету Архијерејску Литургију у Епископском двору у Краљеву.

✦ ✦ ✦

11/24. март (Недеља друга поста – Пачиста; Свети Софроније Јерусалимски)

Преосвештени је служио Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму у Краљеву, након које је уз са-

служење свештенства града служио парастос пострадалима у последњим ратовима, код споменика на платоу испред зграде СО Краљево.

✦ ✦ ✦

18/31. март (Недеља трећа поста – Крстопоклона; Свети Кирил Јерусалимски)

Епископ је учинио канонску посету Бумбаревом Брду, служивши Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог великомученика Пантелејмона.

✦ ✦ ✦

20. март/2. април (Преподобни Оци убијени у Манастиру Светог Саве Освећеног)

Владика је служио опело новопрестављеном пароху рожачко – пријеворском протојереју Миловану Благојевићу, који је после краће болести уснуо у Господу 30. априла текуће године.

✦ ✦ ✦

25. март/7. април (Недеља четврта поста – Средопосна; Благовести)

У Манастиру Благовештењу Владика је служио Свету Архијерејску Литургију поводом манастирске славе и пререзао славски колач са игуманијом Михаилом, сестрама и великим бројем верног народа.

✦ ✦ ✦

1/14. април (Недеља пета поста – Глупна; Преподобна Марија Египћанка)

Село Ражана надомак Косјерића, удостојена је служења Свете Архијерејске Литургије на којој је Епископ рукоположио у ђаконски чин г. Томислава Гајића, дипломираног теолога из Сече Реке.

✠ ✠ ✠

7/20. април (Преподобни Георгије Митиленски - Лазарева субота - Врбица)

Преосвештени је служио Свету Архијерејску Литургију у новоподигнутом Храму Лазаревог Васкрсења у селу Жичи, поводом славе храма.

✠ ✠ ✠

8/21. април (Недеља шеста поста – Цветна; Улазак Господа Исуса Христа у Јерусалим – Цвети)

На Цвети у селу Цветкама крај Крајева, Владика је служио Свету Архијерејску Литургију, приликом редовне канонске посете.

✠ ✠ ✠

12/25. април (Велики четвртак (Велико бденије))

Свету Архијерејску Литургију

Светог Василија Великог Преосвећени је служио у Храму Светог Саве у Краљеву.

✠ ✠ ✠

13/26. април (Велики петак)

Богослужења Великог петка, јутрење са читањем 12 јеванђеља, вечерње и Опело Христово – Статије, Његово Преосвештенство је служио у краљевачком Саборном храму Светог Саве.

✠ ✠ ✠

15/28. април (Недеља Светла; Васкрсење Господа Исуса Христа – Васкрс)

Поноћну васкршњу Свету Архијерејску Литургију Владика је служио у Саборном храму Светог Саве у Краљеву.

16/29. април (Васкрсни понедељак)

У Саборном храму Вознесења Господњег у Чачку, Епископ је служио Свету Архијерејску Литургију на којој је ђакон рашког Марка Ерића рукоположио у чин презвитера, а старешину овога храма јереја Марка Мирковића одликовао чином про-тојереја.

20. април/3. мај (Преп. Теодор Трихина; Св. Јоасаф Српски; Свети Николај Жички - Источни петак)

У Дому Спасовом у Манастиру Жичи Владика је служио Свету Архијерејску Литургију на којој је молитвено прослављен Пренос моштију Светог Владике Николаја из Америке у Србију.

22. април/5. мај (Недеља друга – Томина; Преподобни Теодор Сикеот; Свети свештеномученик Платон Бањалучки)

Преосвећени је началствовао евхаристијским сабрањем у Храму Светих апостола Петра и Павла у Мрчајевцима, где је у чин ђакона рукоположио теолога г. Радомира Митровића из Костојевића код Бајине Баште.

23. април/6. мај (Свети великомученик Георгије - Ђурђевдан)

Поводом славе манастирског храма Епископ Јустин је служио Свету

Архијерејску Литургију у Манастиру Враћевшници, где је настојатељицу овога манастира монахињу Ксенију (Цветковић) рукопроизвео у чин игуманије.

26. април/9. мај (Свети свештеномученик Василије Амасијски)

Епископ Јустин је као домаћин саслуживао на Светој Архијерејској Литургији Његовој Светости Патријарху српском г. Иринеју и великом броју архијереја Српске Православне Цркве у Манастиру Жичи, поводом почетка редовног заседања Светог Архијерејског Сабора.

27. април/10. мај (Спаљивање моштију Светог Саве на Врачару)

Храм Светог Саве у Краљеву са свештенством и верним народом литургијске заједнице имао је несвакидашњу част да поводом храмовне славе Спаљивања моштију Светог Саве дочека Патријарха и велики број архијереја Српске Православне Цркве. Литургијским слављем предстојао је Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј уз саслужење Високопреосвећене господе Митрополитâ црногорско-приморског Амфилохија, загребачко-љубљанског Порфирија и дабробосанског Хризостома, Преосвећене господе Епископâ жичког Јустина, канадског Митрофана, шумадијског Јована, рашко-призренског Теодосија, крушевачког Давида, тимочког Илариона, буеносаиреског и јужно-централноамеричког Кирила и захумско-херцеговачког Димитрија.

29. април/12. мај (Недеља трећа – Мироносица; Свети Василије Острошки Чудотворац; Свети мученик Василије, пекар из Пећи)

У Храму Светог Василија Острошког у Кованлуку, предграђу Краљева, Преосвећени је служио Свету Архијерејску Литургију поводом славе храма.

6/19. мај (Недеља четврта – Раслабљеног; Праведни Јов; Пренос моштију Светог Саве)

Свету Архијерејску Литургију Владика је служио у Саборном краљевачком храму.

9/22. мај (Пренос моштију Светог оца Николаја (Преполовљење))

Његово Преосвештенство г. Јустин служио је Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Жежевици, поводом славе манастирског храма.

11/24. мај (Свети Тирило и Методије; Свети Никодим Српски)

Сестринство Манастира Вољавча имало је част да евхаристијским сабрањем предстоји Епископ Јустин. У току Литургије Владика је замонашио дугогодишњу искушеницу овога манастира Ивану Крчмаревећ, давши јој име Ирина.

13/26. мај (Недеља пета – Самарјанке; Света мученица Гликерија)

Епископ је служио Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Свете Тројице под Овчаром након које је посетио и Манастир Сретење, где је служио помен новопрестављеној монахињи Ирини.

15/28. мај (Недеља седма – Светих Отаца I Вас. сабора; Преподобни Пахомије Велики; Свети Ахилије)

Поводом славе храма, Владика је служио Свету Архијерејску Литургију у Цркви Светог Ахилија у Ариљу.

20. мај/2. јун (Недеља шеста – Слепога; Свети мученик Талалеј; Преподобни Стефан Пиперски)

Епископ је учинио канонску посету Гунцатима (Архијерејско намесништво грузанско), служивши Свету Архијерејску Литургију у Храму Успења Пресвете Богородице.

21. мај/3. јун (Свети цар Константин и царица Јелена)

Његово Преосвештенство г. Јустин боравио је у Коњевићима служивши Свету Архијерејску Литургију и пререзавши славски колач поводом славе храма.

Приредио:
протођакон
Александар М. Грујовић

